

Synshandicap Nyhedsbrev fra Videncenter for Synshandicap
Nr. 2/1997, august

INDHOLD

Brugervenlige hjemmesider
Designpris til relieffliser
Rettelse
Ny pjece om udviklingshæmmedes syn
Det kan være svært at se
Konference: The learning child
Konference: Building Sight
Internet og synshandicap
Nye bøger i Videncentret
Edb-rådgivning for synshandicappede
Alternativ behandling af synshandicap
Museum for alle - kursus og netværk
World Wide Web
Log-text med tale
Natur/teknik
Start
Kolofon

Brugervenlige hjemmesider

Blinde ingen adgang! Svagsynede kun adgang i følge med en seende!

Der er selvfølgelig ingen hjemmesidedesignere, der indleder med sådan et forbud - men i praksis er det sådan, mange hjemmesider på World Wide Web (WWW) opleves af synshandicappede brugere.

WWW-teknologien, som anvendes til hjemmesider på Internettet, giver meget vide rammer. Man kan anvende alskens forskellige opsætninger, grafik, lydclip, videoer m.m. Alle disse valgmuligheder gør WWW-teknologien spændende, men øger også risikoen for, at flere og flere mister muligheden for at være med. I stedet for at udvide mulighederne for informationsudveksling kan WWW altså være med til at indskrænke dem.

Mange af de designelementer, som gør hjemmesiderne utilgængelige for forskellige grupper af handicappede, er også irriterende for alle andre. Det gælder fx meget spraglede eller grelle farvekombinationer, som gør teksten svær at læse for alle. Rød på sort, grøn på brun eller gul på grøn er svært at læse for alle - og umuligt for nogle. Hvis der er animerede ikoner, hænger skærmlæseprogrammet fast, og man kan ikke komme videre til andre hyperlinks på siden. Tilsvarende er fx lydclip uden alternativt beskrivende tekst ikke særligt oplysende for døve brugere. Billeder er glimrende til illustration eller dekoration, men hvis der ikke er en forklarende tekst som alternativ, er de ikke meget værd for en blind, der læser hjemmesiden ved hjælp af talesyntese. Gode tekstfaciliteter vil også være til gavn for mange andre brugere, som af hensyn til overførselstiden vælger at slå grafikken fra og køre rent tekstbaseret. Ifølge Fonden for Aktive Blinde er 30-40 % af Internet-trafikken tekstbaseret.

Blandt andre Trace R & D Center, University of Wisconsin, USA har udarbejdet enkle retningslinier for godt og brugervenligt design af hjemmesider. Trace Center blev grundlagt i 1971 og arbejder med teknologiske løsninger for handicappede. Trace Centers retningslinier foreskriver ikke, at alle hjemmesider skal bestå udelukkende af sort tekst på hvid baggrund uden billede og lyd. I stedet anvises enkle forholdsregler, som gør, at man kan anvende den eksisterende teknologi til at gøre information tilgængelig for så mange som muligt. Disse retningslinier og meget andet om tilgængelighed og teknologi findes på Trace Centers egen hjemmeside www.trace.wisc.edu. En anden god kilde er www.isc.rit.edu/~easi, som er oprettet af EASI (Equal Access to Science and Engineering). EASI er en amerikansk organisation, der arbejder med indsamling og formidling af viden om handicappedes brug af informationsteknologi. Fremover skal alle statslige publikationer udgives på Internet parallelt med den trykte udgave. I den forbindelse har Forskningsministeriet og Statens Information udformet en dansk standard for elektroniske statslige dokumenter. Standarden beskrives i Netpublikationer. Statens standard for elektronisk publicering, som findes i elektronisk form på www.fsk.dk/fsk/publ/online-pub/. En trykt udgave kan bestilles hos Statens Publikationer, tlf. 33 37 92 28.

Test din hjemmeside

Hvis man vil have et bud på, hvor tilgængelig en hjemmeside er, kan man besøge hjemmesiden www.bobby.cast.org.uk. Her kan man indtaste en hjemmesideadresse, som så bliver testet i forhold til et sæt retningslinier for tilgængelighed. Hjemmesiden kommer frem med en engelsk "bobby", der svinger staven ud for de fejl, som programmet har fundet. Ud for hver fejl er et link, hvor man kan få en beskrivelse af, hvilken type fejl, der er tale om. - En egentlig test kræver dog stadig en vurdering fra repræsentanter for de brugere, der skal benytte siden.

Designpris til relief-fliser

Firmaet GHform, Holbæk, har vundet Dansk Designråds ID-pris 1997 for et system af fliser beregnet til ledelinier for blinde eller stærkt svagsynede. Fliserne har et reliefmønster, som blinde eller stærkt svagsynede kan mærke og følge med stokkespidsen eller evt. gennem fodsålerne. Systemet hedder Pictoform og er udviklet af Knud Holscher Industriel Design og landskabsarkitekt Charlotte Skibsted i samarbejde med bl.a. Instituttet for Blinde og Svagsynede. Pictoform-fliserne anvendes bl.a. på Rådhuspladsen i København samt i Viborg og Billund.

Lignende systemer kendes fra udlandet, bl.a. Japan, hvor ideen om relief-fliser først blev udviklet og anvendt. Også i Danmark har ideen været anvendt i bybilledet, bl.a. i Fredericia og Kolding og på Odense Banegård Center. I mangel af et dansk produkt decideret beregnet til formålet har man disse steder udviklet lokale løsninger, enten ved hjælp af eksisterende produkter, der er anvendt på en ny måde, eller ved selv at udvikle nye flisetyper m.m.

Fliserne er et af resultaterne af Dansk Design Centers projekt "Bykort for blinde", der blev afsluttet i 1996. Projektet omfattede også en elektronisk navigator, der benyttede sig af satellit-navigation (GPS), og en metode til fremstilling af reliefkort ved hjælp af elektroniske data. Projektet er bl.a. beskrevet i bogen "Bykort for blinde" og i et tv-program fra Danmarks Radio. Bogen kan købes hos Dansk Design Center; Videncentret har et lille antal video-kopier af tv-programmet til udlån. DHS

Rettelse

Der var en fejl i angivelse af forfatternavne i listen over "Nye bøger i Videncentret" i forrige nummer af "Synshandicap", 2/1996. Vi beklager og bringer her de korrekte oplysninger:

Niels Ehlers og Karen Margrethe Thomsen: Øjensygdomme - Lærebog for sygeplejestuderende, 2. udg., Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1991

Henrik Lund-Andersen og Lis Kofoed Borrild: Øjensygdomme, 4. udg., Munksgaard, 1995

Ny pjece om udviklingshæmmedes syn

Fra det engelske Royal National Institute for the Blind har vi lånt ideen til en pjece om synsproblemer hos børn og voksne, som er udviklingshæmmede eller har andre handicap, der vanskeliggør kommunikation. Pjecen indeholder checklister over, hvilke typer af adfærd, der er særlig karakteristisk hos mennesker, der ser dårligt. Det er klart, at man ikke kan afgøre, om en anden person har problemer med synet ud fra checklisterne alene. Men har en kommunikationshæmmed person ét eller flere af de nævnte adfærdstræk, bør omgivelserne få undersøgt hos en øjenlæge, om der skulle være tale om et uopdaget synsproblem, eller om vedkommendes syn har ændret sig, så han eller hun skal have nye briller.

Øjenlæge Mette Warburg har bearbejdet pjecens checklister, og hun har også skrevet et afsnit om, hvordan man bedst forbereder et besøg hos øjenlægen, og hvad man skal sørge for at få at vide, hvis undersøgelsen viser, at der er synsproblemer. Den originale tekst er af Gill Levy og er oversat af Annegrethe Nielsen.

Den nye pjece - som kan fås gratis ved henvendelse til Videncentret - hedder "Vær opmærksom på synsproblemer hos udviklingshæmmede og andre kommunikationshandicappede".

Det kan være svært at se

Christina Åvall-Severinsen har skrevet bogen "Det kan være svært at se" om svagsynede børn og unge. Bogen forklarer, hvad det vil sige at være svagsynet – og herunder blandt andet, hvor forskelligt synet kan være fra den ene svagsynede person til den anden. - Og at synsevnen kan variere voldsomt hos den samme person, afhængigt af situationen, fx afstand og belysning, eller om omgivelserne er kendte eller fremmede. Det er netop denne variation, der sommetider gør det svært for omgivelserne at forstå og respektere synshandicappet. Tilsyneladende ser personen jo godt nok i nogle situationer, og så skal han/hun alligevel have særbehandling i andre situationer.

Bogen giver gode konkrete oplysninger om synsevne, belysning, hjælpemidler, rådgivningsmuligheder m.m. Derudover tager forfatteren også fat på de psykiske aspekter af det at være ung og svagsynet. Forfatteren slår med det samme fast, at svagsynede ikke er ens, men har lige så forskellige personligheder som alle andre. De deler imidlertid nogle særlige livsbetingelser, som det er godt at være opmærksom på og bevidst om, så man kan give den rigtige og den nødvendige støtte - og så man ikke støtter for meget!

Forfatteren arbejder som synskonsulent i Nordjyllands Amt og har skrevet bogen på baggrund af 30 års arbejde med synshandicappede børn og unge. De praktiske erfaringer har tydeligt præget bogen, der ikke kun påpeger problemer, men samtidig giver konkrete ideer til, hvad man kan gøre som lærer, forældre, bedsteforældre m.m.

"Det kan være svært at se af Christina Åvall-Severinsen er udgivet af Dansk Psykologisk Forlag, ISBN 87 7706 1748, 85 sider, illustreret, pris 145. Købes i boghandlen.

Af samme forfatter: "Mine kammerater er anderledes - de kan se". Dansk Psykologisk Forlag 1994, ISBN 87 7706 0997. (Om blinde børn og unge).

Konference: The Learning Child

19.-21. september afholdes der en international konference om udviklingshæmmede børn og læring. Konferencen fokuserer på barnet som aktivt deltagende i egen læring og henvender sig til "professionelle og forældre, der er involveret i tværfaglig evaluering samt planlægning og implementering af udviklingsprogrammer for børn". Foredragsholderne er Lilli Nielsen, Refsnæsskolen og Johan van der Poel, Sydafrika.

Lilli Nielsen har arbejdet på Refsnæsskolen siden 1967 med undervisning af synshandicappede børn (med/uden yderligere handicap), familierådgivning for familier med et synshandicappet barn og rådgivning af lærere og andet pædagogisk personale. Lilli Nielsen er desuden internationalt kendt for sit arbejde med at udvikle særlige pædagogiske metoder og redskaber til anvendelse i arbejdet med udviklingshæmmede med synshandicap, bl.a. "Det lille rum". Lilli Nielsens metoder lægger stor vægt på, at der skabes miljøer, som fremmer selvaktivering.

Dr. Johan van der Poel var i 25 år forstander for to udviklingscentre for synshandicappede og har siden 1995 været leder af Institutet for Blinde i Worcester, Sydafrika. Dr. van der Poel er involveret i arbejdet med at udvikle og forbedre udviklingstilbud til førskolebørn og flerhandicappede mennesker. Dr. van der Poel er i øvrigt forfatter til bogen "Visuel dysfunktion. Erkendelse af småbørns behov", som udkom på dansk i 1996 i Lilli Nielsens oversættelse.

Konferencen foregår i Svendborg. Deltagelse koster 3436 kr. inkl. konferencedeltagelse, måltider og overnatning eller 2446 ekskl. overnatning. Konferencensprog er engelsk. Konferencen arrangeres af Synsrådgivningen, Fyns Amt og Danmarks Lærerhøjskole, Odense. Tilmeldingsfristen var oprindeligt den 13. juni, men fristen er forlænget, da der stadig er ledige pladser.

Konference: Building Sight

Videncenter for Synshandicap afholder den 25. september et endags-seminar om tilgængelighed i design, indretning og arkitektur. Foredragsholderne er Peter Barker, Andrew Gatneby og Yvonne Howard fra Joint Mobility Unit i London, som er en del af Royal National Institute for the Blind og Guide Dogs for the Blind Association. Seminaret har tidligere været afholdt i bl.a. Edinburgh, Leeds og London. Deltagelse koster 400 kr. inkl. frokost og kaffe, prisen for studerende er 100 kr. Yderligere oplysninger hos Videncenter for Synshandicap.

Internet og synshandicap

Pilotkursus

Kan blinde surfe? Det spørgsmål blev taget op på et pilotkursus arrangeret af Dansk Blindesamfund og Institutet for Blinde og Svagsynede. Desværre foregik researchen ikke i brændingen på Hawaii, men i Uni-C's i øvrigt udmærkede lokaler på Østerbro. Det drejer sig om Internettet, hvor man kan søge information ved at "surfe" fra sted til sted.

Pilotkurset skal give erfaringsgrundlag for den fremtidige undervisningsindsats på området, både i Institutets og Dansk Blindesamfunds regi. Et andet formål med kurset var at afprøve, hvorvidt Internettet overhovedet er tilgængeligt og anvendeligt for synshandicappede. Videncentret deltog som observatør.

På kurset afprøvede tre blinde og to svagsynede kursister de mest almindelige Internet-funktioner: at sende og modtage e-post, at anvende postlister og nyhedsgrupper - og at surfe på World Wide Web. Formålet med kurset var at skaffe sig erfaringer, dels til brug for udvikling af Internet-kurser for synshandicappede, dels mht. funktionaliteten af forskellige programmer. Der var to kursusdage for talebrugere og én for svagsynede, der bruger forstørrelse. Undervisere var Hans Rasmussen, Søren Jensen og Bent Børgesen, alle Institutet for Blinde og Svagsynede.

De blinde kursister arbejdede med både DOS- og Windows 3.11-programmer samt skærmlæseprogrammerne Jaws og Italk; de svagsynede arbejdede med Windows og ZoomText Plus. Den første dag arbejdede talebrugerne med DOS-programmerne Pine (til post) og Lynx ("browser"-program til WWW), og der blev givet en generel introduktion til Internettets historie og opbygning. Anden kursusdag arbejdede alle med Windows 3.11.

DOS-programmerne Pine og Lynx fungerede godt og pålideligt, og alle fik sendt og modtaget post, tilmeldt sig diskussionslister og besøgt nogle hjemmesider. DOS-løsningen anvendes da også af mange synshandicappede PC-brugere, men også på synshandicapområdet er skiftet til Windows i gang.

For talebrugerne viste Netscape sig som det mest samarbejdsvillige program til WWW, mens postfunktionen i Netscape var meget besværlig, både sammen med tale og forstørrelse. Her fungerede postfunktionen i MicroSoft Explorer langt bedre for begge grupper. Både Netscape og Explorer kan downloades gratis fra Internettet; man er dog nødt til at installere hele Explorer (inkl. WWW-delen) for at få postfunktionen med.

Til nyhedsgrupperne viste programmet Free Agent sig som klart det mest anvendelige. Også dette kan downloades gratis, fra <http://sunsite.auc.dk/tucows>, området "Internet-software for Windows 3.x" og derefter "Newsreaders (UseNet)". Med gode programmer og den rigtige opsætning er Internettet altså generelt også tilgængeligt for synshandicappede. Både post og nyhedsgrupper er uden de store problemer, fordi programmerne ikke giver mulighed for megen variation i brugen. Opbygningen ligger fast, med faste felter til

modtager, afsender, emne/overskrift og tekst. Afviger man fra disse, vil det som regel blive opfattet som en fejl, og man får besked om at ændre sin indtastning.

Med World Wide Web, derimod, er det en helt anden sag. Her kan udbyderne boltre sig i diverse grafiske effekter, lyde og forskellige opsætninger. For seende kan alle disse effekter være enten irriterende eller sjove men for den synshandicappede bruger kan det betyde, at siden bliver umulig at læse. Det kan fx være et farvevalg, der for den svagsynede gør teksten ulæselig, fordi der bliver for ringe kontrast, eller fordi baggrunden er så spraglet, at man ikke kan skelne bogstaverne. Netscape giver brugeren mulighed for selv at bestemme farvevalget i de fleste tilfælde - men ikke alle. Explorer giver samme mulighed, men i praksis i endnu mere begrænset omfang.

På kurset stødte talebrugerne hurtigt på hjemmesider med grafiske elementer uden forklarende tekst. Nogle steder kunne billederne undværes, og man måtte så blot undre sig over, hvad billederne forestiller. Andre steder var det umuligt at læse siden uden grafikken, som fx kunne være de "knapper", man skulle trykke på for at komme videre.

Det alvorligste problem var "blink", små animerede ikoner, der blinker eller ændrer sig hele tiden. Her bliver skærmlæseprogrammet simpelthen hængende, og man kan ikke gå videre til sidens andre hyperlinks. I øvrigt gælder det, at hvis hyperlinks ikke er lavet standardmæssigt (understreget), kan de ikke aktiveres fra tastaturet.

Tilgængelighed

Konklusionen på kurset er klart, at blinde og svagsynede godt kan surfe, hvis de har det rigtige program i den rigtige opsætning. Kurset gav dog også eksempler på, at man uundgåeligt sommetider havner i hajfyldt farvand - på hjemmesider, som er svære eller umulige at anvende, fordi udbyderen kun har taget hensyn til nogle af sine brugere. Andetsteds i dette nummer af "Synshandicap" gives en række henvisninger til, hvor man kan få mere at vide om godt, tilgængeligt hjemmesidedesign.

Kurset gav også et godt grundlag for udvikling af Internet-kurser for synshandicappede. Dansk Blindesamfund vil bl.a. lade erfaringerne indgå i grundlaget for Kommunikationsskolen på Fuglsangcentret, som forventes startet i begyndelsen af 1998.
DHS

Nye bøger i Videncentret

Medmindre andet er nævnt, er alle udgaver i sorttryk.

På dansk

Laila Launsø: "Brug og brugere – erfarede virkninger af alternativ behandling. En sammenfatning". Sundhedsstyrelsens Råd vedrørende alternativ behandling. 1995 (120 sider).

T. B. Jansen & H. J. Ladegaard-Pedersen (red.): "Sundhedssektorens fremtider", Forlaget Fremad, 1997 (64 sider)

Bent Fausing: "Synet som sans", Tiderne Skifter, 1995 (302 sider)

Vibeke Lund: "Handicapidræt i børnehøjde", Handicapidrættens Videnscenter 1997 (63 sider)

"Idræt. Handicap. Arbejde? Årsberetning 1996 fra Handicapidrættens Videnscenter" (18 sider)

"En kort beskrivelse og evaluering af "Projekt undervisning af synshandicappede flygtninge/indvandrere"", Blindes Oplysningsforbund, Århus, 1997 (14 sider)

Erik Hansen: "Ping og pampersprog", Hans Reitzels Forlag 1993 (2. udg.) (75 sider)

Inger Glavind Bo og Bente Gørnfeldt: "Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg", Socialministeriet maj 1996. (Rapport fra fire kommuners forsøg med ledsageordning for handicappede). (176 sider + 24 sider resume i særskilt hæfte)

"Det Centrale Handicapråd: Årsberetning 1996", DCH, februar 1997 (46 sider) (fås også på lyd og diskette)

"Giv brugerne klar besked - serviceinformation til brugerne", FOKUS-gruppen (kvalitetsudvikling i amter og kommuner), Forlaget Kommuneinformation, april 1996 (103 sider)

"Status over udviklingen i ligebehandling af handicappede", Center for Ligebehandling af Handicappede, Beretning 1996 (78 sider) (fås også på lyd og diskette)

Karen Ellermann: "Forslag til motorisk træning for synshandicappede børn", Center for Synshandicappede i Roskilde Amt, 1996 (sammendrag af de praktiske forslag til træning fra projektrapporten "Synshandicappede folkeskoleelever - Idræt og Integration" udg. af Institutet for Blinde og Svagsynede 1996)

Karen Ellermann og Inge Lise Erdal: "Synshandicappet folkeskoleelev: Idræt og integration - en projektrapport", Institutet for Blinde og Svagsynede, 1996

Søren Peder Sørensen m.fl.: "Frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund", Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 1997 (301 sider + litt.liste)

"Tidlig indsats. Information, orientering og vejledning for familier" (HELIOS II endelig rapport), HELIOS II, Europakommissionen 1996. (I samme bog findes teksten på andre europæiske sprog).

"Funktionel revalidering: Koordination frem mod god praksis", HELIOS II, Europakommissionen 1996 (45 sider) (I samme bog findes teksten på andre europæiske sprog).

"Institutioner og bostøttetilbud for voksne med et vidtgående handicap. En pilotundersøgelse", SBI-rapport 269, Statens Byggeforskningsinstitut, 1996

"InfoTek, CD-Rom (inspirationsmateriale fra InfoTek-projektet i Folkeskolen)", Undervisningsministeriet og Danmarks Lærerhøjskole, 1996

"Handicappede elever i idrætsundervisningen", Temahæfte 17, Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1996

Christina Åvall-Severinsen: "Det kan være svært at se", Dansk Psykologisk Forlag 1997 (85 sider)

"Bygningsreglementet 1995 - Om tilgængelighedskravene", Center for Ligebehandling af handicappede, 1996 (51 sider)

"Regionale teknologimiljøer 1997", Hjælpeinstitutet, 1997 (amtsoversigt, 34 sider).

På andre sprog:

"Remedial and special education. Topical issue: Inclusion, part 2, promising school practices" (tidsskrift), vol.17, nr. 4, juli 1996 (tidsskrift, 75 sider)

James Wilson: "Biography of the blind", Library of Congress, USA, 1995 (redigeret genoptryk, opr. udg. 1821-38) (500 sider)

Harry Martin: "What blind people wish sighted people knew about blindness", A E Press, USA, 1996 (188 sider) (+LYD)

"Universitetsstudier för alla? En kartläggning av situationen för de studerande med funktionshinder i de nordiska länderna", Nordiska Nämnden för Handikappfrågor, 1996 (43 sider)

"Museer för alla - Alla museifrågor har en handikappaspekt". Rapport från regionkonferensen "Museer för alla" 11. november 1996, Skånestyrelsen m.fl., 1996 (26 sider inkl. bilag)

"Documentation on European Seminar on the Handynet Information System - Capabilities and Perspectives", Dansk Blindesamfund, november 1996 (30 sider + bilag)

Lars Ballieu Christensen: "Applying Information Technology as an Intelligent Interface for the Blind" (PhD-afhandling), april 1996 (284 sider + appendix)

"An introduction to the multiple disability team", RNIB, UK, 1997 (12 sider)

Edb-rådgivning for synshandicappede

I marts 1996 etableredes en arbejdsgruppe for edb-koordinering på synsområdet, på initiativet fra Synskonsulenternes Samråd. Arbejdsgruppens sammensætning er beskrevet i "Synshandicap" 2/1996.

Spørgeskemaundersøgelse

Gruppen valgte som sin første opgave at foretage en kortlægning af den edb-rådgivning, der ydes i dag. Kortlægningen er udført som en spørgeskemaundersøgelse. Skemaerne blev sendt ud i løbet af sommeren 1996, og materialet er nu samlet i en rapport, der giver et overblik over hvem, der tilbyder edb-rådgivning til synshandicappede, hvilken type rådgivning, der gives, og hvilke personaleressourcer, der er afsat til det. Oversigten er opdelt i amter/kommuner, oplysningsforbund m.v. samt landsdækkende institutioner.

Samtidig udsendes et nyt spørgeskema til dem, der besvarede det første skema. Dette skema skal afdække evt. planlagt ændringer i det opgavetyper, bruger kategorier eller ressourcer. Materialet fra denne opfølgning vil foreligge i efteråret 1997.

Rapport fra spørgeskemaundersøgelsen kan bestilles gratis hos Videncentret.

Forslag til en Windows-arbejdsplads for synshandicappede

Arbejdsgruppen nedsatte i efteråret 1996 en særlig arbejdsgruppe, der skulle udarbejde et forslag til en Windows-arbejdsplads for synshandicappede. Denne gruppe har holdt to møder og givet et oplæg videre til AEK. Referater fra gruppens møder ligger på IBSIS, område 10 (navn: edbref02.wp5) og kan desuden fås hos Videncentret for Synshandicap. AEK har diskuteret oplægget på mødet den 11. juni; herefter vil forslaget blive rundsendt bredt til orientering.

Projektliste

Arbejdsgruppen har lavet en liste med en kort beskrivelse af projekter og initiativer på området edb-for synshandicappede, som gruppens medlemmer kender til. Listen opdateres med ny viden, når gruppen mødes.

Listen ligger på IBSIS, område 10, (navn: ITproj.wp5) og på synskonsulenternes bulletin board FC Ribe. Listen kan også fås hos Videncentret.

Alternativ behandling af syn

Ny rapport fra Videncentret om udbud og anvendelse af alternative behandlingsformer

Af Bendt Nygaard Jensen

Videncenter for Synshandicap har netop udgivet rapporten "Alternativ behandling af synshandicap". Her opsamles den aktuelle viden om kommercielle alternative behandlingsformer, som tilbydes og anvendes af synshandicappede. Rapporten samler informationer og beretninger om alternative behandlingsformer, som tilbydes til og benyttes af synshandicappede. Der er således ikke tale om en forskningsrapport, som kulegraver den alternative behandling. Det har Videncenter for Synshandicap hverken bemyndigelse eller metoder til. Rapporten skal læses som en forbrugeroplysning til beskrivelse af et uoverskueligt marked, som påvirker mennesker med synshandicap, pårørende, medierne og det offentlige sundhedssystem.

Videncentret har især koncentreret indsatsen om at fremskaffe information om alternative behandlingsformer samt søgt efter *dokumentation* for behandlingernes effekt på synet. Rapporten beskriver således mange alternative behandlingsformer for de mest almindelige diagnoser - men der blev ikke fundet dokumentationen for virkningerne (forstået som klinisk dokumenterede undersøgelser)! På baggrund af de interviews, der er gennemført med synshandicappede brugere af alternativ behandling, hælder rapporten mest til den antagelse, at virkninger af alternativ behandling i høj grad skal søges i den enkelte brugers psykiske univers i form af tilfredshed med behandlingerne og subjektivt og individuelt oplevede forbedringer. Dette aspekt synes i højere grad at have forbindelse til de enkelte brugeres oplevelse af egen livskvalitet, mens "helbredelse" eller "mirakler" er det håb, som motiverer en synshandicappet med diagnosen "uhelbredelig øjensygdom" til selv at afprøve tilbuddet på det alternative marked.

Alternativerne til det officielle sundhedssystems diagnoser og behandlingsformer er mangfoldige og udgør i dag et selvstændigt marked med køb og salg af produkter og tjenesteydelser. Dette marked er reguleret på forskellig områder, men det er i den sidste ende den enkelte forbruger, der selvstændigt og kritisk må vurdere, om de alternative tilbud er brugbare. Det officielle sundhedssystem er i sammenligning nærmest overreguleret med hensyn til godkendelse af medikamenter, behandlingsformer og behandlerens kvalifikationer.

Det meget liberale alternative behandlingsområder lader dog ikke til nævneværdigt at bekymre kunderne. 35% af befolkningen har prøvet alternativ behandling, og der ingen grund til at tro, at mennesker med synshandicap har lavere brugsfrekvens end befolkningsgennemsnittet.

I forbindelse med alle typer af sygdomme og diagnoser eksisterer der et utal af forslag til alternative behandlingsformer. Dette gælder også i forbindelse med øjensygdomme og synsproblemer. Behandlingsformerne omfatter alt fra konsultationer hos alternative behandlere, ordineret og indtagelse af dyrt indkøbte medikamenter, der som regel skal indtages gennem lang tid eller permanent over mere spartanske former som er baseret på

regelmæssig levevis, fysisk træning til de forhåndenværende søms princip. Behandlingsformerne og de forskellige produkter, som sættes i forbindelse med synsforbedringer, beskrives fyldigt i rapporten. Reklamematerialer, anbefalinger fra ugeblade og visse behandleres anprisninger minder meget om, hvordan der reklameres for slankekur, anti-rynkecreme, vitalitetspiller og lignende. Der sker en kraftig anprisning af metoder og produkter, der stilles positive diagnoser i udsigt - men der savnes dokumentation, undersøgelser og forskning, som kan bekræfte metodernes og produkternes fortræffeligheder. Hvis der refereres til undersøgelser/forskning, er det resultater, som ikke kan kontrolleres, eller som mangler uvildig kontrol.

Med hensyn til "mirakler" og beviser på, at synshandicap kan reduceres eller helbredes ved alternative behandlingsformer, har Videncentret ikke fundet materiale, som kan dokumentere dette. Men vi har fundet mange skriftlige og mundtlige kilder, som postulerer, at behandling og helbredelser er mulige. Materialet formidles hermed. Videncentret håber, at rapporten kan give professionelle på synsområdet samt synshandicappede et bedre overblik over området. Mange konfronteres med spørgsmål om alternative behandlingsformer, personlige opfordringer og anbefalinger samt presseomtale og annoncer. En systematisering af informationerne på dette område er en forudsætning for at skaffe kvalificeret viden. Videncenter for Synshandicap vil løbende overvåge det alternative behandlingsområde og formidle nyt om emnet.

Museum for alle – kursus og netværk

Kultur er for alle – ikke mindst den kultur som formidles af danske museer og samlinger. Siger man "handicappede", sukker de fleste museumsfolk opgivende og tænker på deres håbløse, gamle museumshuse med trapper og forskudte etager, som slet ikke lever op til kravene. Dog er der stadig flere steder, hvor adgangsforholdene for bevægelseshandicappede bliver forbedret. Men handicappede er også f.eks. syns-, høre- og læsehandicappede. Hvilke tilbud har museerne til disse grupper? Ikke meget – trods de gode viljer. Det gøres der nu noget ved.

Nu skal museernes ledere, inspektører og formidlere lære om tilgængelighed på et kursus, som Museumshøjskolen udbyder i september. Kurset skal give deltagende museumsfolk viden om handicap og om, hvordan museerne ofte med en beskeden indsats og med omtanke, kan forbedre forholdene markant for syns-, høre- og læsehandicappede museumsbrugere. Denne indsats vil samtidig forbedre museets indretning, udstillinger og information til glæde for alle museumsbrugere. F.eks. vil mange have glæde af god og konsekvent belysning, tekstning, udstillingsformer som aktiverer mere end synssansen, lydmedier osv.

Sammen med repræsentanter fra Landsforeningen for Bedre Hørelse, Hovedstadens Ordblindeskole, Blindehistorisk Museum, museumsfolk, arkitekter, synsfaglige eksperter m.fl. har Videncenter for Synshandicap deltaget i kursusplanlægningen. På kurset benyttes over ti lærere og instruktører fra bl.a. handicaporganisationer. Det er planen, at dette nyetablerede netværk "Museum for alle" vil fortsætte som et forum for erfaringsudveksling også efter kursets afslutning. BNJ

World Wide Web

Udvalgte hjemmesider med relevans for synsområdet.

"Introduction to Braille" - online kursus

Det amerikanske Shodor Education Foundation, Inc. tilbyder et on-line braillekursus. Kurset har 12 moduler, herunder: historisk oversigt og introduktion til braille; braille-alfabetet, skriveredskaber til braille, tegnsætning og særlige symboler, forkortelser, brailleundervisning for børn m.m. Kurset afsluttes med en eksamen, og man kan undervejs slå op i sin online-karakterbog for at se, hvordan det går.

Kurset er specielt udviklet til synspædagoger, forældre og andre, der er interesserede i punktundervisning. Shodor har udviklet kurset i samarbejde med Governor Morehead School for the Blind og North Carolina Central University. Deltagelse er gratis.

Der anvendes amerikanske forkortelser, og man kan derfor ikke direkte overføre kurset til dansk brug. Men der gives en god generel introduktion til braille, og desuden er siden et spændende eksempel på fjernundervisning, hvor al kommunikation med læreren og de andre studerende foregår pr. e-post.

<http://www.shodor.org/braille>

"Vision Research WWW Servers" - Vision research links fra UC Irvine

Afdelingen for synsforskning på det californiske universitet UC Irvine har lavet en hjemmeside med links til hjemmesider over hele verden, der har information om medicinsk eller psykologisk forskning i forskellige aspekter af syn. Der er links til ca. 100 universiteter, hospitaler m.m. Herudover er der også links til forskningsrelaterede organisationer inden for området, fortrinsvist amerikanske og til ordbogen Visionary af Lars Liden, Boston University, som forklarer ord og begreber inden for synsforskningen (både mennesker og dyr).

<http://www.socsci.uci.edu/cogsci/vision.html>.

Specifikke sygdomme og syndromer

Søger man information om specifikke sygdomme eller syndromer, er der gode ressourcer flere steder. I Danmark har Center for Små Handicapgrupper, CSH, en oversigt over en række sjældne handicap og små (danske) handicapforeninger på sin hjemmeside. For de diagnoser, hvor CSH har udarbejdet en handicapbeskrivelse, indeholder listen et kort resume. Man kan også bestille handicapbeskrivelser via hjemmesiden og læse om CSH's tilbud og aktiviteter i øvrigt.

CSH's hjemmeside findes på DSI's hjemmeside, som har links til danske foreninger og videntcentre på handicapområdet.

DSI's samlede oversigt: <http://www.handicap.dk>.

CSH's hjemmeside: <http://www.handicap.dk/csh>

Den svenske socialstyrelse giver på sin hjemmeside en oversigt over ca. 50 små og mindre kendte handicapgrupper. Oversigten giver beskrivelse af bl.a. symptomer og behandling og giver desuden information om kontaktpersoner, foreninger, kurser m.m. Listen udbygges løbende. Adressedelen indeholder henvisning til svenske foreninger og aktiviteter og er derfor umiddelbart mindre relevant for danske læsere, men den øvrige del af oversigten er alment anvendelig. Hvis man ønsker de danske tilsvarende danske adresser, kan man kontakte CSH.

<http://www.sos.se/smkh>

Royal National Institute for the Blind (RNIB)

RNIB er en privat organisation, der har aktiviteter inden for en lang række områder, bl.a. politiske kampagner, oplysning, blindebibliotek, salg af hjælpemidler m.m.

RNIB's hjemmeside har masser af information på en række områder, der er af interesse for personer inden for synsområdet. Blandt andet findes her generelle introduktioner til almindelige øjensygdomme, som forklarer om symptomer, konsekvenser, årsager og behandlingsmuligheder. Her findes også en stor mængde anden information om pædagogik, edb, hjælpemidler, støttegrupper, forskellige projekter m.m. En stor del af materialet kan læses, downloades eller udskrives direkte, resten af materialet kan man bestille via hjemmesiden.

Under projekter findes nyt fra bl.a. de EU-udviklingsprojekter, som RNIB er eller har været involveret i. Det omfatter især en del projekter under EU's TIDE-program, som handler om udvikling af teknologiske løsninger for ældre og handicappede, bl.a. nogle meget spændende projekter om orienteringshjælpemidler for synshandicappede. Flere af projekterne er stadig i gang, og der kommer derfor hele tiden ny information til.

Hjemmesiden rummer også en database med adresser på foreninger, institutioner m.m. over hele verden. Man kan fx søge på "Cuba" og få adresser på det cubanske blindedeforbund, et par specialskoler og et kulturhus for synshandicappede. Eller man kan søge på en forenings navn og få den fulde adresse.

Endelig har hjemmesiden en række "links", hvorfra man kan springe direkte videre til andre synsrelevante hjemmesider i hele verden.

RNIB: <http://www.rnib.org.uk>

Log-text med tale

To nyuddannede svagstrømsingeniører fra Ingeniørhøjskolen Odense Teknikum har udviklet et talem modul specielt til anvendelse på Log-text, som er et bærbart tekstbehandlingsapparat, der bruges af blinde. Log-text er udviklet på Refsnæsskolen, og her foregår også den løbende udvikling af apparatets funktioner. Apparatet har et punktskriftstastatur, et punktskriftsdisplay og en lille LCD-tekstskærm. Apparatet kan fungere som selvstændigt læse- og skrivecomputer, eller det kan kobles til en computer og anvendes som terminal. Når man læser eller skriver med Log-text, vises teksten linie for linie både på punktskriftsdisplayet og på skærmen, hvilket betyder, at både blinde og seende kan læse teksten. Det er blandt andet vigtigt i undervisningssammenhæng, hvor fx en seende lærer kan følge med i hvad en seende elev skriver.

Med det nye lydmodul bliver de indtastede tegn læst op ét for ét. Dvs., at apparatet siger r, e, g, n, når man skriver regn. Modulet anvender digitaliseret tale, dvs. at alle lydene er indtalt og lagret i modulet. Det giver en bedre lyd kvalitet end syntetisk tale, hvor computeren selv producerer lydene på baggrund af et program med fonetiske regler. Digitaliseret tale anvendes typisk, hvor der er tale om et begrænset antal muligheder, idet man kun kan vælge mellem de lyde, der er på lageret.

Lydmodulet er udviklet af svagstrømsingeniørerne Per Ballegaard og Sune Heyn Schrold i forbindelse med deres afgangprojekt. Projektet er kommet i gang på opfordring fra firmaet Tactilog, som fremstiller Log-text.

Log-text er allerede udstyret med et lydmodul, som kan repræsentere punkttegnene som tonekombinationer. De indtastede punkttegn afspilles med en bestemt tone for hvert af punkterne i punkttegnet, venstresiden af tegnet i venstre øre og højresiden i højre øre.

8-punkt og 6-punkt

Log-text anvender i øvrigt 8-punkt, dvs. punkt tegn bygget op af otte punkter. Punktskriften (kaldes også braille), som den oprindeligt blev udviklet af Louis Braille i 1820'erne, havde seks punkter. Det giver i alt 64 kombinationsmuligheder. På grund af computerteknologiens stigende betydning har man udviklet et punkt tegn med otte punkter, idet man så har 256 kombinationsmuligheder. Det svarer til ASCII-tabellen, som anvendes til definition af tegn i forbindelse med edb. Med 6-punkt løber man hurtigere tør for tegn og må i stedet anvende bestemte kombinationer af punkt tegn. Fx repræsenteres > (større end) i 6-punkt af tegnet for o efterfulgt af tegnet for , (komma). Med 8-punkt kan < repræsenteres af ét tegn. Tilsvarende kan store bogstaver skrives med ét tegn; de kræver to tegn i 6-punkts braille. DHS

NATUR/TEKNIK

Natur/teknik-kursus 1998

Refsnæsskolen afholder internatkursus for natur/teknik-lærere, som har en synshandicappet elev. Kurset holdes 14-15. maj 1998 på Torø ved Assens. Kursusafgiften er endnu ikke fastlagt, men vil maks. blive 1000 kr. pr. deltager. Prisen inkluderer undervisning, materialer, overnatning og alle måltider.

Undervisere bliver Birger Prehn, Refsnæsskolen og Frank Jensen, som begge har undervist på det natur/teknik-kursus, der netop er afsluttet. Kurset er en fortsættelse af de tidligere natur/teknik-kurser 1995/96 og 1996/97, men nye deltagere er meget velkomne. Som på de to foregående kurser indeholder kursusprogrammet både traditionel undervisning (med mange praktiske aktiviteter) og erfaringsudveksling mellem deltagerne. Kursuskonceptet er udviklet i samarbejde mellem Refsnæsskolen, Danmarks Lærerhøjskole, Synskonsulenternes Samråd og Videncentret for Synshandicap og vil fremover køre videre i Refsnæsskolens regi.

Yderligere oplysninger hos Refsnæsskolen, tlf. 59 57 01 00.

Andre aktiviteter

Natur/teknik-netværket: Som en udløber af de to første kurser er der etableret et netværk af natur/teknik-undervisere, som har en synshandicappet elev i faget. Netværket administreres af Videncentret.

Natur/teknik-mappen: Videncentret har udgivet en mappe med undervisningseksempler, litteraturlister m.m. Mappen er gratis og opdateres løbende, bl.a. med nyt materiale fra netværket.

START

Instituttet for Blinde og Svagsynede har etableret START, et uddannelsesforløb for synshandicappede, der vil være selvstændige. Træningsperioden løber fra 1. september 1997 til 1. marts 1998 og er særligt tilrettelagt for synshandicappede, der har en virksomhedside. Emner i kurset er bl.a. virksomhedsledelse, markedsføring, økonomi og budget, udvikling af ide-grundlag, praktisk test af ideen og evaluering af karriere/virksomhedsplan. Efter kursets afslutning følger et træningsforløb på 24 måneder. Der optages i denne omgang kun 3-4 personer; yderligere oplysninger hos Instituttet for Blinde og Svagsynede, tlf. 39 62 41 00/fax 39 40 04 05.

Kolofon

Nyhedsbrevet "Synshandicap" udgives af Videntcenter for Synshandicap. "Synshandicap" udkommer fire gange om året i sort, på lyd, punkt og diskette samt på Institutet for Blinde og Svagsynedes bulletin board IBSIS (område 10). Redaktion: Dorte Herholdt Silver; ansvarshavende redaktør: Bendt Nygaard Jensen.

Tryk: Illemann Tryk ApS

ISSN 1396-9900

Abonnement er gratis. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Videntcenter for Synshandicap, Rymarksvej 1, 2900 Hellerup; Fon: 39 40 31 00, fax 39 61 94 14. e-post: visinfo@visinfo.dk, hjemmeside: <http://www.visinfo.dk/viis>

Videntcenter for Synshandicap indsamler, bearbejder og formidler viden om synshandicap. Centret finansieres af amterne.